

ภาษาบาลี ๑ คำ คติธรรมประจำสัปดาห์

“ปัญญาปชฺโชต — แสงสว่าง คือ ปัญญา”

ปัญญาปชฺโชต อ่านตามภาษาบาลีว่า **ปัน - ยา - ปัด - โช - ตะ** มาจากคำว่า **ปัญญา** (ความเข้าใจถูกเห็นถูก, เข้าใจตามความเป็นจริง) กับคำว่า **ปชฺโชต** (แสงสว่าง) รวมกันเป็น **ปัญญาปชฺโชต** แปลว่า **แสงสว่างคือปัญญา** เป็นคำที่แสดงถึงสภาพธรรมที่มีจริง คือ ปัญญา เป็นสภาพธรรมที่เข้าใจถูกเห็นถูกในสิ่งที่มีจริงตามความเป็นจริง เป็นสภาพธรรมฝ่ายดีที่เกิดกับจิต ประจักษ์ชัดให้เป็นไปในทางที่ดี จากที่เคยมากไปด้วยความไม่รู้ มากไปด้วยกิเลส ดำเนินไปในทางที่ผิด ปัญญานี้เองที่ทำให้เป็นไปในทางที่ถูกที่ควร ไม่ตกไปในฝ่ายอกุศล ไม่ดำเนินไปในทางที่ผิด เปรียบเหมือนแสงสว่างที่ส่องให้เห็นสภาพธรรมซึ่งเป็นสิ่งที่มีจริงที่ถูกปกปิดด้วยความมืดคืออวิชชามานานแสนนาน และปัญญานี้เองเมื่ออบรมเจริญจนถึงความสมบูรณ์แล้วก็สามารถดับกิเลสได้ตามลำดับขั้นจนถึงหมดสิ้นได้ ไม่มีกิเลสใดๆ เกิดขึ้นอีกเลย

ข้อความในพระสูตรต้นปิฎก สังยุตตนิกาย สคาถวรรค ปชฺโชตสูตร แสดงความเป็นจริงไว้ว่า
ปัญญา เป็นแสงสว่างในโลก ดังนี้

เทวดาทูลถามพระผู้มีพระภาคเจ้าว่า อะไรเป็นแสงสว่างในโลก

พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสตอบว่า ปัญญา เป็นแสงสว่างในโลก

ธรรมเป็นเรื่องที่ละเอียดลึกซึ้งอย่างยิ่ง และมีจริงในขณะนี้ ไม่ต้องไปแสวงหาธรรมที่ไหน ไม่ว่าจะ
เป็นขณะใดก็ไม่พ้นไปจากธรรมเลย มีแต่**จิต** (สภาพธรรมที่เป็นใหญ่เป็นประธานในการรู้แจ้งอารมณ์)
เจตสิก (สภาพธรรมที่เกิดประกอบพร้อมไปกับจิต) และ **รูป** (สภาพธรรมที่ไม่รู้อะไร, ไม่ใช่สภาพรู้) เท่านั้น
ที่เกิดขึ้นเป็นไปจริงๆ และแต่ละคนก็เป็นแต่ละหนึ่ง ไม่เหมือนกันเลย ก่อนที่จะได้เกิดมาเป็นบุคคลนี้ใน
ชาตินี้ ก็เกิดมาแล้วนับชาติไม่ถ้วน และยังจะต้องเกิดเป็นไปอีกนานแสนนานในสังสารวัฏฏ์จนกว่าจะได้
อบรมเจริญปัญญา จนกระทั่งรู้แจ้งอริยสัจจธรรม ดับกิเลสทั้งปวงได้อย่างหมดสิ้นถึงความเป็นพระ
อรหันต์ บริณิพพานแล้วไม่ต้องมีการเกิดอีก เมื่อไม่มีการเกิด ทุกชาติๆ ก็ไม่มี ซึ่งจะต้องเป็นปัญญานั่น

ถึงจะเข้าใจธรรมซึ่งเป็นสิ่งที่มีจริงตามความเป็นจริงได้ และปัญญาจะมาจากไหน ถ้าไม่สะสมจากการฟังพระธรรมศึกษาพระธรรม เป็นปกติในชีวิตประจำวัน ซึ่งมีคนส่วนน้อยมากที่จะได้ฟังพระธรรม

การมีโอกาสได้ฟังพระธรรมศึกษาพระธรรมในชาตินี้ แสดงว่าต้องเป็นผู้เคยได้สะสมเหตุที่ดีมาแล้ว เคยได้ฟังพระธรรมเห็นประโยชน์ของพระธรรมมาแล้ว จึงสนใจที่จะฟัง ที่จะได้ศึกษาสะสมความเข้าใจถูกเห็นถูกต้องไป ถ้าเป็นผู้ที่ไม่ได้สะสมเหตุที่ดีมา แม้เสียงของพระธรรมจะอยู่ใกล้ๆ ก็ไม่ฟัง เพราะเป็นผู้ไม่เห็นประโยชน์ ไม่มีศรัทธาสภาพที่ผ่องใสที่จะรองรับพระธรรม ตามความเป็นจริงแล้ว ชีวิตของผู้ที่ยังมีกิเลสอยู่ ก็เป็นไปด้วยอำนาจของกิเลสเป็นส่วนใหญ่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือ โลภะ ความติดข้องยินดีพอใจในสิ่งต่างๆ และกิเลสประการอื่นๆ ด้วย ซึ่งเป็นไปอย่างปกติ เพราะเป็นธรรมที่เกิดเพราะเหตุปัจจัยทุกขณะ แต่ผู้ที่ไม่เห็นประโยชน์ของพระธรรม แม้ว่าจะมีชีวิตเป็นไปด้วยอำนาจของกิเลสเป็นส่วนใหญ่ แต่ก็ยังมีโอกาสที่จะได้ยินได้ฟังบ้างในวันหนึ่งๆ มากบ้างน้อยบ้าง ตามโอกาสที่มี เป็นการอบรมเจริญปัญญาท่ามกลางอกุศลซึ่งมีมากเป็นอย่างยิ่ง เป็นไปตามการสะสมของแต่ละบุคคล แม้เพียงเล็กน้อย ก็เป็นประโยชน์แล้วที่ได้ยินได้ฟังในแต่ละครั้ง ซึ่งถ้าไม่เคยสะสมเหตุที่ดีอย่างนี้มาเลย ก็คงจะไม่ฟังอย่างแน่นอน แต่ที่ฟังก็เพราะเห็นประโยชน์เคยได้ยินได้ฟังพระธรรมมาแล้ว และความเข้าใจถูกเห็นถูกต้องก็ไม่สูญหายไปไหน สะสมสืบต่ออยู่ในจิตทุกขณะ เป็นที่ฟังต่อไปในภายหน้า

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงพระธรรม เพียงพอแก่ผู้ที่สามารถจะเข้าใจได้ พระองค์ไม่ได้ตรัสบอกให้ผู้นั้นผู้นี้มานับถือพระองค์ แต่ทรงแสดงความจริง เพื่อให้ผู้ที่ได้ฟังได้ศึกษา มีการพิจารณาไตร่ตรอง เห็นชอบด้วยตนเองตามความเป็นจริง เป็นปัญญาของผู้นั่นเอง ทุกคำที่พระองค์ตรัสจึงเป็นไปเพื่อปัญญาโดยตลอด

พระมหากรุณาคุณของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ไม่สามารถที่จะประมาณได้ พระองค์ทรงมีพระมหากรุณาต่อสัตว์โลกทั้งปวง ไม่ว่าจะเป็นพระราชา พราหมณ์ คฤหบดี คนมั่งมี คนยากจน หรือ มีความประพฤติไม่ดี เป็นโจรผู้ร้าย พระมหากรุณาที่ทรงอนุเคราะห์สัตว์โลกนั้น ก็ด้วยพระธรรมคำสอนจากการตรัสรู้ของพระองค์ ที่เป็นแสงสว่าง เกื้อกูลให้เกิดปัญญาความเข้าใจถูกเห็นถูก ทำลายความมืดคืออวิชชา (ความไม่รู้) เพราะมีอวิชชานี้เองจึงทำให้ไม่รู้สภาพธรรมตามความเป็นจริง เป็นเหตุให้ประพฤตินสิ่งที่ไม่ดีประการต่างๆ มากมาย แม้แต่ปัญหาของสังคมชาติบ้านเมืองที่เกิดขึ้น ก่อให้เกิดความไม่สงบ ไม่ว่าจะเป็นยุคใดสมัยใด ก็เพราะความไม่รู้

ถ้าไม่มีความเห็นถูกเลย อกุศลธรรมย่อมเกิดอยู่เรื่อย ๆ มีความติด มีความยึดมั่น เหนียวแน่นในตัวตน ในเราในเขา อย่างเต็มที่ที่เดียวตามความเห็นผิด ที่ไม่รู้สภาพธรรมตามความเป็นจริง แต่ถ้ามีความเห็นถูกเกิดขึ้น เจริญยิ่งขึ้น อกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดก็ย่อมไม่เกิด เพราะมีความเห็นถูกเกิดขึ้นแล้ว เป็นกุศลธรรมในขณะนั้น อกุศलय่อมเกิดไม่ได้ หรือแม้อกุศลธรรมที่เกิดแล้วย่อมเสื่อมไป อกุศลธรรมทั้งหลายที่ได้สะสมมาอย่างเนิ่นนานในสังสารวัฏฏ์ ก็สามารถดับได้เมื่อปัญญาอบรมเจริญถึงความสมบูรณ์พร้อมแล้ว

จะเห็นได้ว่า ไม่ว่าพระธรรม จะแสดงโดยนัยใด ด้วยคำอุปมาเปรียบเทียบอย่างไร ก็ไม่พ้นไปจากเพื่อให้เข้าใจความเป็นจริงของธรรมที่เกิดเพราะเหตุปัจจัย ไม่อยู่ในอำนาจบังคับบัญชาของใครทั้งสิ้น

พระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ดีแล้วเท่านั้น เป็นสิ่งที่ประเสริฐที่สุด มีค่ายิ่งกว่าสิ่งอื่นใด ที่จะทำให้ผู้ที่ได้ฟังได้ศึกษา มีความเข้าใจถูกเห็นถูก เป็นไปเพื่อการขัดเกลาจิตใจของตนเอง จนกระทั่งสามารถดับกิเลสตามลำดับขั้นได้ในที่สุดเพราะปัญญาเจริญขึ้นไปตามลำดับ ซึ่งกว่าจะไปถึงการดับกิเลสได้นั้น ก็จะต้องมีการเริ่มต้น คือฟังพระธรรมศึกษาพระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง ไม่ขาดการฟังพระธรรมเป็นปกติในชีวิตประจำวัน ค่อย ๆ สะสมความเข้าใจถูกเห็นถูกไปทีละเล็กทีละน้อย จนกว่าความรู้จะค่อย ๆ เพิ่มขึ้น โดยไม่ลืมนึกว่าธรรมลึกซึ้ง จึงเป็นบุญเป็นโอกาสที่ประเสริฐอย่างยิ่ง ที่ชาติหนึ่งที่เกิดมาได้ยินได้ฟังได้พระธรรม สะสมความเข้าใจถูกความเห็นถูก ศึกษาด้วยความเคารพในพระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงอบรมพระบารมีนานกว่าบุคคลอื่นใดทั้งสิ้นเพื่อทรงอนุเคราะห์ให้คนอื่นสามารถจะรู้ตามที่ได้ตรัสรู้ด้วย เพื่อที่จะเป็นคนดียิ่งขึ้น เป็นประโยชน์ทั้งกับตนเองและสังคมชาติบ้านเมือง

[ชมรมบ้านธัมมะ มศพ. : www.dhammahomefellowship.com, โทร. ๐๘๑-๘๓๒๐๕๗๗]